

PIEKSÄMÄEN KAUPUNKI
PIEKSÄMÄEN SEURAKUNTA
POLIISI

Nuorten päihdetyön toimintamalli

2010

VIISARI-TYÖRYHMÄ

Sisällysluettelo

1 Johdanto	3
2 Päihdetyön kokonaisuus	5
3 Nuorten päihdetyötä ohjaava lainsäädäntö.....	6
4 Eri yhteistyötahojen tehtävät.....	8
5 Yhteisötason ennaltaehkäisevä päihdetyö.....	13
5.1 Perheen ja vanhemmuuden tukeminen	13
5.2 Nuorten omavastuun ja osallisuuden lisääminen.....	14
5.3 Koulun pelisääntöjen ja toimintamallin tarkemmin	15
5.4 Päihdekasvatuksen/ -opetuksen järjestäminen.....	15
5.5 Nuorten päihteettömyyttä tukeva vapaa-aika.....	17
6 Varhainen puuttumisen toimintamalli Pieksämäellä.....	18
6.1 Huoleton tilanne/raittius ja kokeilukäyttö.....	20
6.2 Pieni huoli ja ihmettely/päihteiden toistuva käyttö.....	22
6.3 Kasvava ja tuntuva huoli/päihteiden riskikäyttö.....	24
6.4 Suuri ja vakava huoli/päihteiden vaarallinen suurkulutus.....	26
7 Yhteystietoja	29
8 Jatkotoimenpide-ehdotukset	30

1 JOHDANTO

Tämän toimintamallin pohjana on Pieksämäen päihdestrategia, jonka päivitystyö saatiin päätökseen vuonna 2008, sekä ennaltaehkäisevän huumetyön ohjelma vuodelta 2003. Ohjelman yhtenä jatkotoimenpide-ehdotuksena oli mm. alle 18-vuotiaiden nuorten päihdehuollon avopalveluiden turvaaminen ja rakenteiden selkiyttäminen. Päihdestrategian mukaisesti Pieksämäellä on toiminut vuosina 2008–2009 Oikeille Raiteille – nuorten päihdetyön kehittämishanke, jonka yhtenä tavoitteena on ollut päihdeongelmaisten nuorten parissa tehtävän päihdetyön organisointi ja toimintamallin kehittäminen Pieksämäellä.

Nuorten päihdetyön toimintamallia on tehty Pieksämäellä yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Lähtökohtana on ollut laatia toiminta- ja puuttumismalli nuorten parissa työskenteleville, mutta ohjelmasta on hyötyä myös vanhemmille ja nuorille itselleen. Tässä toimintamallissa puhutaan päihdetyöstä, joka on tärkeä osa kuntien laaja-alaista hyvinvointityötä. Päihdetyön kokonaisuus muodostuu ehkäisevästä ja korjaavasta työstä. Ehkäisevä päihdetyö on osa laajempaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä. Korjaava työ sisältää päihdehuollon hoito- ja kuntoutuspalvelut.

Valtakunnallisella kouluterveyskyselyllä on seurattu nuorten elin- ja kouluoloja sekä terveyteen liittyviä asioita vuodesta 1996 lähtien. Pieksämäen seudun yläasteet, lukiot ja ammattikoulu ovat olleet mukana kyselyissä ja viimeisimmät tiedot on kerätty vuonna 2008. Pieksämäen ammattiopisto ei ollut mukana tässä kyselyssä. Kouluterveyskyselyn mukaan

8.-9.-luokkalaisista

- tupakoi päivittäin 17 %
- 15 % on tosi humalassa vähintään kerran kuussa
- 7 % on kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran

lukion 1. – 2.luokkalaisista

- tupakoi päivittäin 8 %
- 21 % on tosi humalassa vähintään kerran kuussa
- 5 % on kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran

Pieksämäen seudulla koulu-, nuoriso-, sosiaali- ja terveystoimi, seurakunnat, poliisi ja järjestöt ovat tehneet jo usean vuoden ajan ennaltaehkäisevää päihdetyötä. Myös nuorten vapaa-ajan toiminnoissa panostus päihdeettömiin vaihtoehtoihin on nähty tärkeänä. Nuorten kohdalla

ennaltaehkäisy ja varhainen puuttuminen ovat erityisen tärkeitä riippuvuuskehityksen ja syrjäytymistä pahentavan elämänkulun estämiseksi. Riskinuoret on pystyttävä tunnistamaan riittävän varhain ja suunnattava voimavaroja heidän auttamisekseen. Pieksämäen toimintamalliin on koottu erilaisia nuoren päihteiden käyttöön liittyviä huolen aiheita sekä suosituksia ja toimintaohjeita, kuinka nuorta ja hänen lähipiiriään voi tukea tai kuinka omaa huoltaan voi hälventää.

Nuorten päihdetyön toimintamallissa on lähdetty kaikkien toimijoiden vastuusta. Vastuu ennaltaehkäisystä ja puuttumisesta on viranomaisilla, mutta ennen kaikkea vanhemmilla ja myös nuorilla itsellään. Kun vastuu on kaikilla, toimintaan myös sitoudutaan paremmin. Vuorovaikutuksen tulee olla tasavertaista, tavoitteiden ja toimintatapojen riittävän yhteisiä ja kaikkien tiedossa. Yhteydenottokanavien täytyy olla myös kaikkien tiedossa ja helposti käytettävissä. Rohkeus ja ”reilun pelin” henki on välityttävä kaikkien toimijoiden työskentelyssä. Toimintamallissa on haluttu korostaa myönteisten, päihteiden käytöltä estävien toimintatapojen käyttöä. Perimmäisenä tavoitteena ovat lasten ja nuorten paras sekä heidän hyvinvointinsa turvaaminen.

2 PÄIHDETYÖN KOKONAISUUS

Päihdetyö on tärkeä osa kuntien laaja-alaista hyvinvointityötä. Päihdetyötä tehdään kunnan sosiaali- ja terveydenhuollossa, oppilaitoksissa, kulttuuri- ja vapaa-ajan toiminnassa, yhdyskuntasuunnittelussa ja elinkeinoelämässä. Järjestöillä ja muilla kolmannen sektorin toimijoilla on päihdetyössä omat tehtävänsä. Päihteitä, joiden käyttöön ja haittoihin päihdetyöllä vaikutetaan, ovat alkoholi, huumausaineet ja tupakka. Myös lääkkeet, liuottimet ja muut aineet luokitellaan päihteiksi silloin kun niitä käytetään päihtymistarkoituksessa. Päihdetyön kokonaisuus muodostuu ehkäisevästä ja korjaavasta työstä. Ehkäisevä päihdetyö on osa laajempaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä. Korjaava työ sisältää päihdehuollon hoito- ja kuntoutuspalvelut.

Ehkäisevä päihdetyö

Ehkäisevä päihdetyö on toimintaa, jonka tavoitteena on edistää terveyttä, turvallisuutta ja hyvinvointia. Tavoitteeseen pyritään edistämällä päihteettömiä elintapoja, ehkäisemällä ja vähentämällä päihdehaittoja sekä lisäämällä päihdeilmiön ymmärrystä ja hallintaa. Ehkäisevää päihdetyötä on myös perus- ja ihmisoikeuksien edistäminen päihteisiin liittyvissä kysymyksissä. Ehkäisevän päihdetyön keinoin pyritään vähentämään päihteiden kysyntää, saatavuutta ja tarjontaa sekä haittoja.

Korjaava päihdetyö

Päihdeongelmia hoidetaan sekä avo- että laitoshoitopalvelujen avulla. Palvelujärjestelmän rinnalla toimii myös vapaaehtoisuuteen perustuvia vertaistukiryhmiä ja asiakasjärjestöjä. Korjaavaa päihdetyötä tehdään usein yhdessä mielenterveyspalvelujen kanssa. Korjaavaa työtä tehdään myös kunnan yleisissä palveluissa: sosiaali- ja terveydenhuollossa ja lastensuojelussa. Päihdehuollon erityispalveluihin luetaan kuuluviksi mm. laitoshoido, vieroitus- eli katkaisuhoido, asumispalvelut ja nuorisoasemat. Nuorisoasemat ja vastaavat avohoitoyksiköt ovat auttavat erityisesti nuoruuteen, päihteidenkäyttöön ja elämänhallintaan liittyvissä ongelmissa. Palvelut on yleensä tarkoitettu alle 25-vuotiaille.

(www.thl.fi -> tietoa aiheittain -> päihteet -> neuvoa-antavat)

3 NUORTEN PÄIHDETYÖTÄ OHJAAVA LAINSÄÄDÄNTÖ

Päihdehuoltolain mukaan päihdehuollon tavoitteena on ehkäistä ja vähentää päihteiden ongelmakäyttöä sekä siihen liittyviä sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja. Päihdehuoltolain mukaan sosiaalilautakunnan ja muiden viranomaisten on ehkäistävä päihteiden ongelmakäyttöä lisäävien olosuhteiden ja elämäntapojen syntyä. Päihdehuoltolaki velvoittaa viranomaisia yhteistyöhön. Ensisijaisesti tukeudutaan sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalveluihin.

Tupakkalaki kieltää tupakkatuotteiden ja tupakointivälineiden myynnin tai luovuttamisen 18 vuotta nuoremmalle henkilölle. Tupakointi on myös kielletty pääasiassa alle 18-vuotiaille tarkoitetuilla ulkoalueilla, kuten päiväkotien ja oppilaitosten pihhoilla.

Alkoholilaki kieltää alaikäiseltä alkoholin käytön. Laissa on myös kielletty alle 18-vuotiailta alkoholin hallussapito, hänelle anniskelu ja myyminen sekä välittäminen.

Huumausainelaki antaa yleiskiellon kaikkiin muihin tarkoituksiin kuin lääkinnällisiin, tieteellisiin tai huumausainerikosten ehkäisemistä tai tutkintaa edistäviin tarkoituksiin.

Lastensuojelulakia uudistettiin vuoden 2008 alusta alkaen. Lakiuudistuksessa ilmoitusvelvollisten ammattiryhmien määrää laajennettiin ja lastensuojeluilmoitusta koskevaa säännöstä täsmennettiin. Lastensuojelulain perusteella ilmoitus tehdään aina sosiaalityöntekijälle. Ilmoitusvelvollisuus koskee alle 18-vuotiasta lasta.

Lastensuojelulain perusteella sosiaalilautakunnan velvollisuus on ryhtyä toimenpiteisiin, jos kasvuolot vaarantavat tai eivät turvaa lapsen ja nuoren terveyttä tai kehitystä. Lastensuojelun tarve saattaa liittyä nuoren omaan käytökseen, mikäli hän jatkuvasti vaarantaa kehitystään ja terveyttään esim. runsaalla päihteidenkäytöllä. Lastensuojelulain tavoitteena on turvata lapsen ja perheen tarvitsemat tukitoimet ja palvelut, parantaa viranomaisten välistä yhteistyötä sekä mahdollistaa entistä varhaisempi ongelmiin puuttuminen ja tehokas tuki avopalveluissa. (www.kunnat.net)

Tiedonkulku, salassapito ja yhteistyö

Lastensuojelulaki syrjäyttää muiden lakien määräykset vaitiolovelvollisuudesta.

Ellei tilanne ja nuoren etu vaadi lastensuojelulain soveltamista, sovelletaan muita lakeja.

Salassapitosäännökset ja tiedonkulku on määritelty mm. seuraavissa laeissa:

Laki potilaan asemasta ja oikeuksista toteaa, että jos alaikäinen ikänsä ja kehitystasonsa perusteella kykenee päättämään hoidostaan, on häntä hoidettava yhteisymmärryksessä hänen kanssaan. Ellei hän kykene siihen, häntä on hoidettava yhteisymmärryksessä hänen huoltajansa kanssa. Asiakkaan kirjallisella luvalla voidaan tietoja antaa muille viranomaisille tai moniammatilliselle työryhmälle.

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista toteaa sosiaaliviranomaisella olevan oikeus saada muilta viranomaisilta tarvitsemansa tiedot ja selvitykset.

Perusopetuslaki mahdollistaa oppilashuoltoryhmän työskentelyn salassapitolainsäädännön estämättä.

Poliisilaki sallii poliisin antaa ja saada virkatehtävien suorittamiseen tarpeelliset tiedot, ellei laki sitä erikseen kiellä.

Päihdehuoltolain mukaan viranomaisten (mm. sosiaali- ja terveydenhuolto, työvoimatoimi, koulutoimi, nuorisotoimi, seurakunta, poliisi) ja yhteisöjen on yhteistyössä seurattava ja välitettävä tietoa ongelmakäytön syntyyn, ehkäisyyn ja hoitoon liittyvistä tekijöistä ja annettava asiantuntija-apua päihteiden käytön vähentämiseksi ja haittojen ehkäisemiseksi. (www.finlex.fi)

4 ERI YHTEISTYÖTAHOJEN TEHTÄVÄT

Päihteiden käytön ehkäisyyn ja hoitoon tarvitaan monenlaista erityisosaamista ja hyvää yhteistyötä eri tahojen kesken. Pieksämäen seudulla työtä tekevät mm. seuraavat tahot:

Sosiaalitoimi

Sosiaalitoimen lastensuojelun sosiaalityöntekijöihin voi ottaa yhteyttä lasten ja nuorten asioissa. Sosiaalityöntekijät tarjoavat tukea ja ohjausta sekä nuorelle että hänen vanhemmilleen. Tapaamisia voidaan järjestää joko sosiaalitoimistoon tai tarvittaessa sosiaalityöntekijät tapaavat nuorta ja vanhempia heidän kotonaan. Yhteistyö nuoren vanhempien ja muiden viranomaistahojen kanssa on erityisen tärkeää.

Mikäli katsotaan, että nuoren edun mukaista on sijoittaa hänet kodin ulkopuolelle, sosiaalityöntekijät etsivät yhdessä nuoren ja hänen vanhempiensa kanssa nuorelle sopivaa sijoituspaikkaa. Sijoitus voidaan tehdä joko avohuollon tukitoimenpiteenä tai huostaanottona. Avohuollon tukitoimenpiteenä tehtävä sijoitus perustuu lapsen ja hänen vanhempiensa suostumukseen. Huostaanotto voidaan tehdä myös vastentahtoisesti. Huostaanotto on kuitenkin aina viimesijainen toimenpide. Huostaanottoon ryhdytään vasta vakavin perustein ja avohuollon tukitoimien osoittauduttua riittämättömiksi.

Poliisi

Poliisin toimenkuva varhaisen puuttumisen osuudessa on lähinnä ennalta tehtävä valistus. Valistusta tehdään jo päiväkodeissa käyntien yhteydessä kertomalla, ettei mahdollisesti löydettäviin epäilyttäviin ruiskuihin tai lääkkeisiin saa koskea, vaan siitä tulee ilmoittaa kerhonojajille. Valistus jatkuu koulussa, jossa päihteiden vaarallisuutta tuodaan esiin luokka-asteesta riippuen. Koulussa kerrotaan myös päihteiden käytön seuraamuksista rikoslain mukaisesti. Poliisi voi olla tarvittaessa mukana myös koulujen järjestämässä vanhempainilloissa. Vanhempia valistetaan siitä, mihin seikkoihin heidän tulisi kiinnittää huomiota, jos he epäilevät lapsensa sotkeutuneen huume-/lääkekokeiluihin. Valistusta annetaan vielä sittenkin, kun istutaan vastakkain epäillyn huumerikollisen kanssa tutkijan työhuoneessa.

Nuorisotoimi

Nuorisotyön toimintaan kuuluu pitää oviaan auki kaikille nuorille. Koska nuorisotyön suurin kohderyhmä on alle 18-vuotiaat, kaikki toiminta on päihteetöntä. Nuorisotyö on kaikinensa ennaltaehkäisevää peruspalvelua, joka tarjoaa nuorille mielekkään paikan oleilla ja tavata muita nuoria. Nuorille järjestetään tasokkaita tapahtumia, mukavia leirejä, mielenkiintoisia matkoja ja muuta harrastustoimintaa. Vanhempien näkökulmasta katsottuna nuorisotyö tarjoaa turvallisen paikan, johon voi lähettää nuoret tietäen, että tapahtumat ovat valvottuja ja päihteettömiä. Nuorisotoimen työntekijöille nuoret voivat kertoa vaikeuksistaan ja huomattessaan, ettei nuoren elämässä kaikki ole kohdallaan, aikuiset puuttuvat asioihin. Nuorisotyö tekee yhteistyötä vanhempien ja muiden viranomaistahojen kanssa.

Erityisnuorisotyön tavoitteena on nuorten sosiaalinen vahvistaminen ja elämänhallinnan tukeminen sekä kannustaminen päihteettömiin elämään. Erityisnuorisotyön tarkoituksena on kulkea nuoren rinnalla vaikeina hetkinä sekä vahvistaa nuoren itsetuntoa ja ohjata sekä auttaa häntä nuoruuden myllerryksien keskellä.

Erityisnuorisotyön tavoitteena on myös saada aikaan uusia toiminnan malleja yhteistyötahojen kanssa. Toimintaa toteutetaan tiiviissä yhteistyössä poliisin, sosiaalitoimen, terveystoimen, seurakunnan, yhdistysten sekä nuorten vanhempien kanssa.

Erityisnuorisotyön työmuotoja ovat yksilöohjaus sekä tukihenkilötoiminta, pienryhmätoiminta, nuorten ja heidän perheiden tukeminen, katupartiointi Pieksu / vapaaehtoistoiminta, moniammatillinen verkostotyö, koulutusta ja koulutustilaisuuksien järjestämistä sekä erilaisissa projekteissa, tapahtumissa sekä teemaviikoissa työskentely

Sosiaalitoimi sekä nuorisotoimen erityisnuorisotyöntekijä tekevät tiivistä yhteistyötä auttaakseen nuoria ja heidän perheitään ongelmallisissa tilanteissa. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että perheillä on mahdollisuus käyttää nuorisotoimen erityisnuorisotyöntekijän palveluita jos huoli lapsesta tai nuoresta on kasvanut. Erityisnuorisotyöntekijän kanssa on mahdollista sopia tapaamisia nuoren että yhdessä perheen kesken. Tarkoituksena on yhdessä miettiä mitkä tekijät ovat ajaneet tapahtuneeseen, mitkä seikat ovat vaikuttaneet tilanteeseen ja miten tästä eteenpäin jatketaan auttaaksemme nuorta että perhettä.

Seurakunnan nuorisotyö

Seurakunnan nuorisotyö on ennaltaehkäisevää toimintaa varhaisnuorten (7-14v.) ja nuorten (yli 15v.) parissa. Seurakunta järjestää heille leirejä, retkiä, kerhoja, erilaisia tapahtumia, isoskoulutusta, kerhonohjaaja koulutusta ja ihmissuhdekoulutusta. Seurakunnan toiminta on päihteetöntä. Nuorisotyö tekee yhteistyötä koulujen kanssa.

Kouluterveydenhuolto

Kouluterveydenhoitaja ja –lääkäri kartoittavat nuoren päihdekäyttäytymistä terveystarkastuksissa ja muissa tapaamisissa. Kaikilta nuorilta kysytään tupakan, alkoholin ja huumeiden kokeilusta ja käytöstä sekä asenteista päihteitä kohtaan. Tarvittaessa käytetään valmiita kysymyssarjoja (esim. nuorten AUDIT) jäsentämään päihteiden käyttöä. Pieksämäen kaupungin päihdestrategiassa on tarkemmin määritelty käytössä oleva ennaltaehkäisevän ja varhaisen puuttumisen malli.

Kouluterveydenhoitaja voi sovitusti osallistua päihdeoppituntien pitoon sekä asiantuntijana erilaisiin teemapäiviin ja kampanjoihin koulussa.

Kouluterveydenhuolto on osa oppilashuoltoa ja päihdekysymysten käsittely on tärkeä osa oppilashuollon toimintaa. Nuoren asioita käsiteltäessä on huomioitava voimassa olevat lait (ennen kaikkea lastensuojelulaki), salassapito- ja tietosuojasäännökset.

Peruskouluissa, lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa osana koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa tehtävät huume-testit ovat kansanterveystieteen mukaista terveydenhuollon toimintaa (Huume-testejä koskeva muistio kouluille ja oppilaitoksille, www.oph.fi). Huume-testit suorittaa niiden tekemiseen koulutettu terveydenhuollon henkilöstö. Pieksämäen seudulla huume-testit tehdään pääsääntöisesti terveystoimen laboratorioissa. Huume-testit ovat osa yksilöllisen hoidon tarpeen määrittelyä ja hoidon etenemisen seuraamista. Opetushallitus ei suosittele laajojen huume-seulontojen toteuttamista kouluissa.

Koulutoimi

Lähtökohtana on, että oppilaiden hyvinvoinnista huolehtiminen kuuluu koulu yhteisössä kaikille. Tavoitteisiin pyritään yhteistyössä oppilaan, huoltajien, opetushenkilöstön, kouluterveydenhuollon, oppilashuoltohenkilöstön ja tarvittaessa koulun ulkopuolisten asiantuntijoiden kanssa. Erityisesti kouluissa toimivat oppilashuoltoryhmät panostavat toiminnassaan koulu yhteisön ja oppilaiden hyvinvoinnin tukemiseen ja oppimisen edistämiseen.

Päihkeitä käsitellään koulussa lapsen tai nuoren ikätasoon sopivilla menetelmillä. Pienemmillä lapsilla painopiste on itsetunnon vahvistamisessa ja sosiaalisten taitojen kehittämisessä. Päihdekasvatus on osa terveystieteiden opetusta, mutta päihdeteemoja voi sisällyttää eri oppiaineisiin. Päihde- ja tupakkavalistusta annetaan myös kampanjoiden, teemapäivien ja tapahtumien yhteydessä. Kodin ja koulun välinen yhteistyö toteutuu mm. luokanopettajien / luokanvalvojen välisen yhteistyön sekä vanhempainiltojen myötä.

Yksittäisen oppilaan päihdeongelmat voivat tulla koulussa esille mm. poissaolojen tai käyttäytymisessä tapahtuvien muutosten myötä. Nuoren tukena tilanteen selvittämisessä on esimerkiksi kouluterveydenhoitaja ja / tai -kuraattori.

Päihde- ja mielenterveysyksikkö

Päihde- ja mielenterveysyksikön päihdepoliklinikka on korjaavan päihdetyön avohuollon yksikkö. Päihdepoliklinikan palveluita ovat mm. päivystysvastaanotto, keskusteluaikat ajanvarauksella, hoidontarpeen arviointi, hoidon suunnittelu (myös laitoshoidon osalta) sekä kuntouttava avohoito (työmuotoina yksilö-, perhe- ja verkostotyö). Nuorten päihdehoitoa toteutetaan lisäksi siten, että nuoren päihdeiden käyttöä ja elämäntilannetta arvioidaan osana lastensuojelun tarpeen arviointia. Alle 25-vuotiaiden kuljettajien päihderiippuvuuden arviointi ajo-oikeusasiassa tapahtuu päihdepoliklinikalla. Nuoren elämäntilannetta ja päihdeiden käyttöä arvioidaan nuoren ja perheen suostumuksella yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.

Perheneuvola

Perheneuvolan lasten ja nuorten työryhmä hoitaa pääasiassa alle 18-vuotiaiden lasten ja nuorten psykiatriset tutkimukset, hoidon ja kuntoutuksen. Toimintatapoihin kuuluu psykologisia ja psykiatrisia tutkimuksia, perheselvityksiä sekä yksilö- ja perheterapiaa. Potilaat tulevat vastaanotolle ajanvarausten perusteella.

5 YHTEISÖTASON ENNALTAEHKÄISEVÄ PÄIHDETYÖ

5.1. PERHEEN JA VANHEMMUUDEN TUKEMINEN

Tavoitteet

- Kotien ja vanhempien tukeminen kasvatustehtävässään. Vanhempien tietoisuuden ja vastuun lisääminen omasta roolistaan lastensa päihdekasvattajina
- Huomion kiinnittäminen riittävän varhaisessa vaiheessa riskiperheisiin ja heidän kasvatustehtävänsä tukemiseen mm. neuvolassa, päivähoidossa, koulussa, joka sisältää oppilashuollon, kouluterveydenhuollossa, sosiaalitoimen aikuistyössä ja lastensuojelussa sekä näiden tahojen keskinäinen yhteistyö.
- Vanhempien keskinäisen verkostoitumisen ja kasvatustuen mahdollistaminen
- Ajankohtaisen ja ajanmukaisen tiedon antaminen huumeista ja muista päihteistä vanhemmille
- Vanhempien osallistumisen lisääminen päihdetyön paikallisessa kehittämisessä
- Yhteisvastuullisuuden / koko lähiyhteisön vastuun edistäminen päihdeasioissa

Toimenpide-ehdotukset

- Järjestetään moniammatillista yhteistyökoulutusta painottaen erityisesti riskiperheiden tunnistamista ja huomioimista (mm. perheet, joissa päihde- ja mielenterveysongelmia) - > huolen puheeksi ottaminen / huoliseulat, varhaisen puuttumisen ja tuen mallit jne.
- Järjestetään koulun ja eri yhteistyötahojen toimesta 6. tai 7. luokkalaisten lasten vanhemmille vanhempainilta päihteistä ”Kuka päättää” –ohjelman yhteydessä. ”Vihjeitä vanhemmille” –kirjanen jaetaan kaikkiin 6. ja 7. luokkalaisten koteihin.. Taataan ajantasaisen tiedon saanti päivittämällä jatkuvasti mm. tietolähteet ko. oppaasta (kirjallinen materiaali, www-osoitteet)
- Yhteistyössä kunnallisten toimijoiden ja järjestöjen (MLL, Terveys ry, Pela, NP, liikuntaseurat) kesken järjestetään vuosittain ainakin yksi koulutus- /yleisötilaisuus vanhemmille päihteistä / huumeista.
- Koulut mahdollistavat vanhempien toimimisen koulun tiloissa esim. vanhempainyhdistysten tai -toimikuntien kautta. Tuetaan vanhempia keskinäisten verkostosopimusten laatimiseen ja vertaisryhmien muodostamiseen.

- Vanhemmat ottavat vastuuta nuorten vapaa-ajan valvonnasta esim. osallistumalla katupartiointiin ja nuorten eri tilaisuuksien valvomiseen. Toiminta organisoidaan mm. vanhempainyhdistysten ja –ryhmien kautta.
- Koulut laativat yhdessä vanhempien kanssa koti-koulu yhteistyöstä tavoitteellisen kirjallisen suunnitelman, jossa selvästi määritellään yhteistyön tavoitteet, sisällöt ja toteutus.

Vastuutahot

- Koulut, vanhempainyhdistykset ,-> vanhempainilta, vertaisryhmät, vanhempien verkostosopimukset, koti – koulu yhteistyösuunnitelma
- Terveystoiminta & sosiaalitoimi, nuorisotoimi, poliisi ym. -> yhteistyökoulutus
- Viisari työryhmä¹
- Järjestöt (MLL; Terveys ry)-> yleisötilaisuus
- Urheiluseurat, NP

5.2 NUORTEN OMAVASTUUN JA OSALLISUUDEN LISÄÄMINEN

Tavoitteet

- Nuoret ovat mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa heitä koskevia asioita koulussa ja vapaa-ajan toiminnoissa (mm. päihdeettömät vaihtoehdot), painottaen kuitenkin samalla aikuisten kasvatusvastuuta. Nuoria kuullaan päätöksenteossa.
- Kaverivastuun lisääntyminen nuorten ajattelussa ja toiminnassa
- Tuetaan nuoria ilmoittamaan tietonsa huumeaineiden myynnistä, välittämisestä ja käytöstä viranomaiselle tai jollekin aikuiselle.

Toimenpide-ehdotukset

- Kaikissa kouluissa toimii oppilaskunnat & Nuorisotiloilla talotoimikunnat.
- Kehitetään tukioppilas- ja kummioppilastoimintaa järjestämällä tukioppilaskursseja vuosittain. Näissä toiminnoissa painotetaan kaverivastuun merkitystä. Huolehditaan, että kouluissa on nimetty tukioppilaskouluttaja

¹ Viisari –työryhmä on moniammatillinen ehkäisevän päihdetyön ryhmä, jossa on edustajat koulu-, nuoriso-, sosiaali- ja terveystoimesta, seurakunnasta, poliisista sekä Terveys ry:stä.

- Nuoria rohkaistaan verkostosopimukseen, jossa he vastuuttavat toinen toisensa puuttumaan päihteiden väärinkäyttöön allekirjoittamalla verkostosopimuksen.
- Kaverivastuuta herätetään tiedottamisella ja kampanjoilla kaverivastuusta ja mitä vastuu tarkoittaa.

Vastuutahot

- koulut, nuorisotoimi, MLL -> oppilaskunnat, tukioppilastoiminta, verkostosopimukset
- srk, järjestöt (liikuntajärjestöt) NP, poliisi -> vapaa-aikaa tukeva toiminta

5.3 KOULUN PELISÄÄNTÖJEN JA TOIMINTAMALLIN TARKENTAMINEN

Tavoitteet

- Päihdeasioissa koululla on oltava selkeä kanta ja selkeät viestit päihteisiin suhtautumisessa sekä sopimukset ja säännöt päihteiden käytön suhteen koulun alueella

Toimenpiteet

- Ennen sopimusten kirjaamista neuvotellaan oppilaiden ja näiden huoltajien kanssa niiden sisällöstä.

Vastuutahot koulu, oppilaskunnat, vanhempainyhdistykset

5.4 PÄIHDEKASVATUKSEN / -OPETUKSEN JÄRJESTÄMINEN

Tavoitteet

- Kouluilla toteutetaan päihdeopetusta opetussuunnitelman mukaisesti. Muut tahot tukevat koulun päihdeopetusta. Koulu on oleellinen osa myös kunnan muuta ennaltaehkäisevää päihdetyötä.
- Päihdekasvatuksen/ -opetuksen on oltava jatkuvaa ja prosessinomaista peruskoulun alaluokilta jatko-opintoihin.
- Tiedon jakamisen lisäksi opetuksessa tulee käyttää toiminnallisia ja elämyksellisiä, aktiiviseen vuorovaikutuksen perustuvia menetelmiä. Opetuksen ja tietoinen tulee olla suunniteltu kullekin ikäryhmälle soveltuvaksi.

- Tuetaan ja opastetaan nuoria asiallisen päihdetiedon hankkimiseen ja tiedon kriittiseen arviointiin (mediakasvatus)
- Tiedon ja sosiaalisten valmiuksien avulla pyritään vaikuttamaan nuorten asenteisiin ja toimintavalmiuksiin päihteiden kokeilua ja käyttöä ehkäisevästi.
- Päihdekasvatuksen ja -opetuksen suunnittelu ja toteuttaminen pohjautuvat tutkitulle tiedolle.

Toimenpiteet

- Terveystieto on pakollinen oppiaine peruskoulussa sekä toisen asteen oppilaitoksissa.
- Opettavan henkilöstön tiedon tulee olla asiallista ja riittävää. Riittävällä koulutuksella varmistetaan tiedon ajantasaisuus.
- Päihdeopetuksen koordinoimiseen koulussa nimetään vastuhenkilö
- Opetuksessa hyödynnetään luontevasti alueen osaamista
- ”Kuka päättää” –ohjelma 6. – 7. luokkalaisille
- Kummipoliisitoiminta ala- ja yläkouluilla.
- 8. ja 9. luokkien sekä toisen asteen 1. ja 2. luokkien ennaltaehkäisevää päihdekasvatusta tehostetaan (ikätasoiset menetelmät)

Vastuutahot: Koulu, koulujen päihdetyön yhteistyökumppanit

Tiedon hankinta

Ammattihenkilöt, vanhemmat ja nuoret osaavat hakea ajantasaista, tutkittua päihdetietoutta mm.

- kirjallisuudesta
- internetistä
- muista päihdejulkaisuista

Ammattihenkilöt huolehtivat osaamisensa ja tietojensa ajan tasalla pitämisestä ja päivittämisestä.

Miten ja millaista tietoa jaetaan / hankitaan

- Lähtökohtana ”virittävä valistus”, aktiivinen tiedon hankkiminen, sen kriittinen arviointi ja käsittely.
- Päihdekasvatuksessa kiinnitettävä erityistä huomiota valistuksen menetelmiin (vrt. etenkin päihdeopetus)

Vastuutahot: Kaikki perustyössään päihdetietoutta jakavat ammattilaiset, Viisari-työryhmä koordinoi kunnan hallintokuntien ulkopuolisten päihdekasvattajien käytön (laatu)

5.5 NUORTEN PÄIHTEETTÖMYTTÄ TUKEVA VAPAA-AIKA

Tavoitteet

- Nuorille on riittävästi tarjolla päihteettömiä vapaa-ajan viettomahdollisuuksia
- Turvataan riittävä aikuisten valvonta vapaa-ajalla sekä oikeudet puuttua nuorten päihneiden käyttöön
- Turvataan etsivä työ

Toimenpiteet

- Vanhemmat, viranomaiset ja vapaaehtoiset sopivat nuorten kanssa toimijoiden oikeudesta puuttua myös vapaa-ajalla nuorten päihneiden käyttöön (vanhemmat ”valtuuttavat”). Sopimus voidaan laatia esim. vanhempainoimikunnassa.
- Turvataan riittävät henkilöstöresurssit katupartiointiin (kunta, srk, vapaaehtoiset)
- Nuorisokahvilan toiminta turvataan iltaisin, samoin mm. päihteettömät diskot
- Seurat ja järjestöt yhdessä vapaaehtoisten ja viranomaisten kanssa osallistuvat vapaa-ajan toimintojen järjestämiseen ja valvontaan viikonloppuisin.

6 VARHAISEN PUUTTUMISEN TOIMINTAMALLI PIEKSÄMÄELLÄ

Varhaisen puuttumisen lähtökohdat

Nuoren päihdekokeilujen havaitsijana voi olla kuka tahansa; vanhemmat, kaverit, ammatti-ihmiset koulussa, nuorisotyössä, sosiaalitoimessa, terveydenhuollossa, poliisit tai urheiluvalmentajat. Jokaisella on velvollisuus puuttua nuorten päihdekäyttäytymiseen ja niitä ennakoiviin oireisiin. Mitä nopeammin päihteidenkäyttöön puututaan, sitä paremmat mahdollisuudet siihen on vaikuttaa. Varhaisella puuttumisella tarkoitetaan sitä, että ongelmat havaitaan ja niihin etsitään ratkaisut silloin kun mahdollisuuksia nuoren ja perheen tukemiseen on runsaasti. Varhainen puuttuminen on myös vastuun ottamista ja nuoresta välittämistä. Puuttumisen perusasioita on välittämisen lisäksi rohkeus ottaa asia esille. (www.kunnat.net; www.thl.fi)

Huolen vyöhykkeet

Huolen vyöhykkeistö (www.thl.fi) kehitettiin Stakesin Palmuke - projektissa auttamaan työntekijöitä jäsentämään nuorta tai lasta koskevaa huolen astetta sekä arvioimaan omien auttamismahdollisuuksiensa riittävyttä ja lisävoimavarojen tarvetta. Sama lapsi tai perhe voi sijoittua eri työntekijöiden näkökulmasta huolen vyöhykkeistön eri vaiheisiin. Myös lapset, nuoret ja vanhemmat voivat arvioida vyöhykkeistön avulla omaa huolen astettaan ja tukitarpeitaan.

Huomioitavaa on, että huolen vyöhykkeistöllä arvioidaan työntekijän huolta ja toimintamahdollisuuksia. Huolen vyöhykkeistölle ei sijoiteta lapsia tai perheitä, koska huolet ja huolettomuudet vaihtelevat muuttuvien tilanteiden mukaan. Lisäksi luokittelu on leimaavaa ja vyöhykkeistöön perustuvia rekistereitä ei saa tehdä. (www.thl.fi)

Huolen vyöhykkeistö on monen valtakunnallisen ja paikallisen toimintamallin perustana. Pieksämäen nuorten päihdetyön toimintamallissa ovat lisäksi perustana Nuorten päihdemittarin ja Keski-Suomen maakunnassa toimineen Jopo - projektin tuotokset (www.nuorten-yst.fi). Nuorten päihdemittaria ja sen interventio- eli väliintulosuosituksia käytetään koulu- ja opiskelijaterveydenhuollossa nuorten päihteiden käytön arvioinnin ja varhaisen puuttumisen työmenetelmänä. Lisäksi täysi-ikäisen nuoren päihteiden käytön arvioinnissa käytetään AUDIT – testiä (www.paihdelinkki.fi), joka on todettu toimivaksi riskikäytön tunnistajaksi.

Pieksämäen toimintamalliin on koottu erilaisia huolen aiheita neljään huolen vyöhykkeeseen. Ne eivät kuitenkaan ole yksiselitteisiä kriteereitä nuoren tilanteen arvioinnissa vaan tarkoitettu työntekijän tai aikuisen huolen arvioinnin tueksi. Jokaisessa vyöhykkeessä on myös suosituksia ja toimintaohjeita, kuinka nuorta ja hänen lähipiiriään voi tukea tai kuinka omaa huoltaan voi hälventää.

6.1 HUOLETON TILANNE / RAITTIUS TAI PÄIHTEIDEN KOKEILUKÄYTTÖ

Työntekijä / aikuinen kokee, että nuoren asiat ovat hyvin. Nuori kasvaa, kehittyy tai oppii normaalisti ja hänellä on hyvät kasvuolosuhteet. Työntekijä / aikuinen kokee asioiden ja oman toiminnan sujuvan niin kuin pitääkin ja tuottavan toivottuja tuloksia.

Positiivinen tunne nuoresta

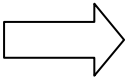
- alaikäinen nuori ei käytä päihteitä tai on kokeillut satunnaisesti alkoholia ja tupakkaa
- nuorten päihdemittari 0-3 pistettä: raittius, kokeilukäyttö
- täysi-ikäinen nuori käyttää harvoin alkoholia
- audit alle 7 pistettä: riskit vähäisiä
- nuori on motivoitunut hoitamaan asioitaan
- tulevaisuuteen suuntautuminen
- nuori kokee pystyvänsä vaikuttamaan elämäänsä
- nuori hyväksyy itsensä

- nuorella on hyvä suhde vanhempiinsa
- perheellä on aikaa yhdessäoloon
- nuori voi keskustella ongelmistaan kotona
- nuorella on ikätasoon sopiva vastuu ja vapaus
- kotona on turvalliset rajat
- nuori sitoutuu perheen sääntöihin

- nuoren kavereilla on samanlainen elämäntapa
- nuorella on harrastuksia
- vanhemmat tuntevat kaverit ja heidän perheensä
- nuori viettää vapaa-aikaa myös kotona

- nuori käy koulua / on töissä
- yhteistyö kodin kanssa toimii
- koulu on turvallinen
- nuori saa tarvittaessa tukea

KUINKA TUETAAN?

Nuoren ja perheen vahvuuksien ja voimavarojen tukeminen

- perheen kiinnostus nuoren kavereita, koulunkäyntiä ja vapaa-aikaa kohtaan
- perheen yhteinen aika
- nuorella on mahdollisuus kokeilla turvallisesti kasvun rajoja
- nuoren elinympäristö tukee päihteettömyyteen
- perheessä on avoin keskusteluilmapiiri
- tuetaan nuoren selviämiskeinoja kieltäytyä päihteistä
- myönteinen palaute raittiudesta tai satunnaisista kokeiluista

- nuoren elämän suojatekijöiden vahvistaminen (mm. hyvä mielenterveys, mielekäs koulu- ja työelämä, riittävän vahva vanhemmuus, hyvä keskusteluyhteys perheessä, järkevä suhtautuminen päihteiden käyttöön, tervehenkinen lähipiiri)
- valmius puuttua riskikäyttäytymiseen ja nuoren kehitystä uhkaaviin asioihin (toimintamallit)
- ennaltaehkäisevä päihdetyö (mm Kuka päättää – päihdeputki, terveystieto)
- kouluissa ryhmäytymisen tukeminen ja yhteistyö kotien kanssa
- vapaa-ajanviettomahdollisuuksien turvaaminen
- mahdollisuus päihteettömään toimintaan ja tilaisuuksiin
- yhteistyö eri toimijoiden kanssa (konsultaatio, verkostoyhteistyö, työparityöskentely)

6.2 PIENI HUOLI JA IHMETTELY / PÄIHTEIDEN TOISTUVA KÄYTTÖ

Työntekijällä / aikuisella käy pieni huoli tai ihmettely mielessä. Hänellä on kuitenkin vahva luottamus omiin auttamismahdollisuuksiinsa, vaikka mielessä on käynyt ajatus lisävoimavarojen tarpeesta. Huolen puheeksi ottaminen koetaan helpoksi, koska nuorelle pystytään tarjoamaan tukea. Useimmiten tuki myös tuottaa toivottua myönteistä kehitystä. Pienen huolen vyöhykkeellä on hyvät mahdollisuudet varhaiseen puuttumiseen.

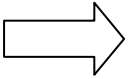
Nuori koettelee turvallisen kasvun rajoja

- alaikäisellä nuorella toistuvaa päihteiden käyttöä (tupakkaa ja alkoholia)
- nuori saattaa joutua päihtyneenä tapaturmiin tai kahakointiin / tappeluihin (viranomaiset tekevät lastensuojeluilmoituksen)
- nuorten päihdemittari 4-6 pistettä: toistuvaa käyttöä
- täysi-ikäisen nuoren alkoholin käyttö humalahakuista
- audit 8-10 pistettä: riskirajat ylittyvät ja päihteiden käyttöön liittyvät riskit lievästi kasvaneet
- nuori ei kuitenkaan lievitä päihteillä pahaa oloaan ja myöntää kokeilut
- nuori rikkoo joskus asetettuja rajoja, mm. kotiintuloaikoja
- vanhemmilla on kykyä ja voimia puuttua tilanteeseen

- päihdekokeilut tapahtuvat tutussa kaveriporukassa
- nuori voi olla kaveriporukan jäsen myös selvin päin
- kaverit ovat samanikäisiä
- nuori viettää yhä enemmän aikaa kavereiden kanssa

- koulu / työ sujuu kuten ennenkin
- yksittäisiä luvattomia poissaoloja ja myöhästelyjä
- väsymys ja sairastelu ovat lisääntyneet
- nuoren elämässä ja perheessä on riskitekijöitä (mm. mielenterveys- ja päihdeongelmia, haastavia elämäntapahtumia, lähipiirin myönteinen suhtautuminen päihteisiin)
- nuoren päihteiden käytöstä on tehty lastensuojeluilmoitus

MITEN PUUTUTAAN?

Puheeksi ottaminen ja tilanteeseen puuttuminen

- huolen ilmaiseminen nuorelle
- avoin keskustelu nuoren kanssa ja hänen näkemyksen selvittäminen
- keskustelu päihteiden käytön riskeistä ja seuraamuksista
- erityishuomio ja positiivinen palaute
- aikuisilla velvollisuus puuttua alaikäisen nuoren päihteiden käyttöön
- tiedostetaan ristiriita tiedon ja nuoren kokemuksen välillä
- sääntöjen luominen perheessä
- yhteydenottaminen viranomaisiin ja muihin perheisiin

- yhteiset pelisäännöt kavereiden vanhempien kanssa
- päihteettömät vapaa-ajanviettomahdollisuudet ja harrastusten tukeminen
- nuorten päihdemittarin ja audit - kyselyn interventiosuosituksat
- nuori velvoitetaan osallistumaan seurantaan ja tilanteen arviointiin
- tarvittaessa yhteys huoltajiin
- yhteistyö eri toimijoiden kanssa (konsultaatio, verkostoyhteistyö, työparityöskentely)
- valmius puuttua riskikäyttäytymiseen ja nuoren kehitystä uhkaaviin asioihin (toimintamallit)
- nuoren ja perheen voimavarojen ja vahvuuksien tukeminen
- nuoren elämän suojatekijöiden vahvistaminen (mm. hyvä mielenterveys, mielekäs koulu- ja työelämä, riittävän vahva vanhemmuus, hyvä keskusteluyhteys perheessä, järkevä suhtautuminen päihteiden käyttöön, tervehenkinen lähipiiri)

6.3 KASVAVA JA TUNTUVA HUOLI / PÄIHTEIDEN RISKIKÄYTTÖ

Työntekijän / aikuisen voimavarat ovat loppumassa ja usko omiin auttamismahdollisuuksiin on ehtymässä. Usein tällä huolen harmaalla vyöhykkeellä esiintyvää huolta on ilmennyt jo pitkään. Tuntuvan huolen alueella kokee kasvavaa huolta, kaipaa lisävoimavaroja ja kontrollia, mikä tarkoittaa tilanteen hallinnan lisäämistä esimerkiksi rajoittamalla nuoren päihteiden käyttömahdollisuuksia. Toisaalta olo on samanaikaisesti epävarma ja voi pelätä liioittelevansa. Kasvavan ja tuntuvan huolen alueella joutuu kuitenkin pohtimaan myös velvollisuuksiaan.

Nuoren tilanteen paheneminen

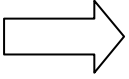
- nuori on päihdemyönteinen
- nuori on kokeillut myös muita päihteitä kuin alkoholia ja tupakkaa (huumeita, lääkkeitä, liuottimia)
- alkoholin käyttö on säännöllistä, toistuvaa ja humalahakuista
- nuori vastustaa ja haluton ottamaan apua vastaan
- nuorten päihdemittari pisteet yli 7: riskikäyttö
- audit 11–14 pistettä: riskit selvästi kasvaneet

- perheessä on ristiriitoja ja vanhempien on vaikea pitää kiinni rajoista
- nuori suhtautuu välinpitämättömästi yhteisiin sopimuksiin ja sääntöihin
- vanhempien omat keinot ovat loppumassa
- nuoren elämässä ja perheessä on riskitekijöitä (mm. mielenterveys- ja päihdeongelmia, haastavia elämäntapahtumia, lähipiirin myönteinen suhtautuminen päihteisiin)

- päihteiden käyttö on herättänyt huomiota läheisissä, naapureissa jne.
- kaveripiiri muuttuu ja on vieras vanhemmille
- kaverit käyttävät päihteitä säännöllisesti
- harrastaminen loppuu

- aikaisemmat tukitoimet eivät riitä
- nuori laiminlyö koulukäyntiä tai työtä
- nuoren päihteiden käytöstä on tehty lastensuojeluilmoitus

KUINKA SAADAAN HALLINTAAN?

Tilanteeseen puuttuminen

- avoin ja rauhallinen keskustelu nuoren kanssa ja huolen ilmaiseminen
- nuoren oman arvion kuuleminen syyttelemättä
- päihteiden käyttötilanteiden rajoittaminen
- yhteydenottaminen viranomaisiin ja muihin perheisiin

- aikuisilla velvollisuus puuttua alaikäisen nuoren päihteiden käyttöön
- nuoren voimavarojen ja muutoshalukkuuden kartoittaminen
- ns. mini-interventio (lyhytneuvonta, joka sisältää alkoholin kulutuksen kartoittamisen, neuvonnan ja mahdollisesti muutaman seurantakäynnin)
- nuoren sosiaalisen elämän ja terveydentilan kartoittaminen
- oppilashuollon toiminnan tehostaminen: poissaolojen, koulunkäynnin yms. seuranta

- nuori veloitetaan osallistumaan seurantaan ja tilanteen arviointiin koulussa yms.
- tarvittaessa ohjataan nuori päihteiden käytön seurantaan ja tukitoimien arviointiin erityisnuorisotyön piiriin tai päihde- ja mielenterveysyksikköön
- perheen ja läheisten voimavarojen kartoittaminen
- tilannetta selvittävä viranomaistaho kutsuu koolle yhteistyöverkoston
- viranomaisilla on velvollisuus neuvotella lastensuojeluviranomaisten kanssa
- täysi-ikäisen nuoren motivointi päihteiden käytön seurantaan ja tukitoimien arviointiin

6.4 SUURI JA VAKAVA HUOLI / PÄIHITEIDEN VAARALLINEN SUURKULUTUS

Työntekijä / aikuinen arvioi nuoren olevan vaarassa. Huoli on vakavaa ja omat keinot ovat lopussa. Vyöhykkeelle sijoittuvat huolet eivät anna enää mahdollisuutta empimiseen. On ennakoitavissa, että nuorelle käy todella huonosti, ellei tilanteeseen saada muutosta heti.

Tilanne herättää hätää ja turvattomuutta

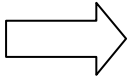
- alkoholin käyttöä viikoittain tai useammin
- nuori on käyttänyt myös muita päihteitä (huumeita, lääkkeitä, liuottimia)
- nuorten päihdemittari pisteet yli 10: vaarallinen suurkulutus
- audit pisteet yli 14: alkoholin käytön riskit ovat suuri
- nuoren voimavarat keskittyvät päihteisiin ja hän puhuu niistä ihannoivasti
- päihteettömyys voi aiheuttaa nuorelle vieroitusoireita
- nuori voi olla väkivaltainen tai itsetuhoinen, levoton ja aggressiivinen
- nuori voi olla myös vetäytynyt ja masentunut

- nuori on paljon pois kotoa ja hänen persoonansa tuntuu muuttuneen
- nuorelta voi löytyä lääkkeiden ja huumeiden käyttöön viittaavia tavaroita
- nuori tekee rikoksia ja rahantarve on lisääntynyt tai hänellä on arvokasta tavaraa
- kavereilla on säännöllistä päihteiden käyttöä ja huumeekokeiluja
- kaveripiirissä on rikoksia, juopumuspätyksiä, rattijuopumuksia yms.

- omat keinot eivät riitä
- nuoren tilanne aiheuttaa toistuvasti huolta mm. läheisissä ja naapureissa
- perhe ei luota nuoreen ja perheessä eletään nuoren ehdoilla
- nuori käyttäytyy uhkaavasti perhettään kohtaan
- nuori suhtautuu välinpitämättömästi ympäristöön ja läheisiin
- nuori varastaa kotoa rahaa tai tavaroita
- vanhemmat maksavat nuoren velkoja

- koulu ja työ eivät onnistu, nuori on kykenemätön säännölliseen päiväohjelmaan
- nuoren päihteiden käytöstä on tehty useita lastensuojeluilmoituksia
- nuorella ei ole tulevaisuuden suunnitelmia

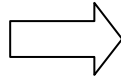
MITÄ TEHDÄÄN?

Hoidon tarpeen arviointi

- nuoren tilanteeseen on puututtava viimeistään nyt
- nuoresta on tehtävä lastensuojeluilmoitus
- tilanteen arviointi päihde- ja mielenterveysyksikössä
- täysi-ikäisen nuoren motivointi päihdehoitoon
- tilannetta selvittävä viranomaistaho kutsuu koolle yhteistyöverkoston tilanteen arvioimiseksi
- nuori veloitetaan osallistumaan seurantaan ja tilanteen arviointiin
- nuoren sosiaalisen elämän ja terveydentilan kartoittaminen
- nuoren voimavarojen kartoittaminen
- perheen ja läheisten voimavarojen kartoittaminen

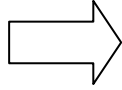

NUOREN PÄIHTEIDEN KÄYTTÖ

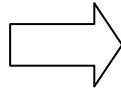
selvitetään nuoren ja läheisten näkemys tilanteesta

HUOLETON TILANNE- RAITTIUS tai KOKKEILUKÄYTTÖ

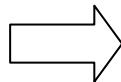
- nuoren vahvuuksien ja voimavarojen tukeminen sekä ennaltaehkäisevä päihdetyö
- kaikki nuorten parissa toimijat

PIENI HUOLI- TOISTUVA KÄYTTÖ

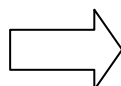
- tilanteen seuranta ja arviointi yhteistyössä eri toimijoiden kanssa
- koulu, terveys- ja sosiaalitoimi, nuorisotoimi, poliisi
- tukitoimien tarpeen kartoitus
- tarvittaessa ohjataan nuori erityisnuorisotyön piiriin, perheneuvolaan tai päihde- ja mielenterveysyksikköön
- tarvittaessa tehdään lastensuojeluilmoitus

HUOLI KASVAA- RISKIKÄYTTÖ

- tilanteeseen puuttuminen
- tehdään lastensuojeluilmoitus
- nuori velvoitetaan osallistumaan tilanteen arviointiin ja seurantaan
- tarvittaessa ohjataan nuori erityisnuorisotyön piiriin, sosiaalitoimeen, perheneuvolaan tai päihde- ja mielenterveysyksikköön
- jos ei ole tarvetta lastensuojelullisiin toimenpiteisiin, ohjataan nuori ja perhe ottamaan yhteyttä erityisnuorisotyöntekijään
- selvitetään tilannetta
- päihteiden käyttöä voidaan arvioida päihde- ja mielenterveysyksikössä osana lastensuojelutarpeen arviointi

SUURI HUOLI- VAARALLINEN SUURKULUTUS

- tilanteeseen on puututtava
- tehdään lastensuojeluilmoitus kokonaistilanteen perusteella
- motivoidaan täysi-ikäistä nuorta päihdehoitoon.
- hoidontarve ja tukitoimet arvioidaan päihde- ja mielenterveysyksikössä ja / tai sosiaalitoimessa.

7 YHTEYSTIETOJA

Terveydenhuolto: www.pieksamaki.fi/kaupunki/sosiaali_terveys/

Kouluterveydenhuolto

Pieksämäen kaupungin terveystoimi, kouluterveydenhuolto, keskus

015–7882111/ ao. koulun terveydenhoitaja. Lisäksi kunkin koulun terveydenhoitajan suora (gsm)numero löytyy ao. koulun tiedotteesta ja kaupungin puhelinluettelosta.

Sähköposti: etunimi.sukunimi@pieksamaki.fi

Muu terveydenhuolto = omalääkäri, aluesairaalan poliklinikka, päihde- ja mielenterveysyksikkö (psykiatrian ja päihdepoliklinikka): Pieksämäen kaupunki, terveystoimi, keskus 015–7882111 / ao. toimintayksikkö tai henkilö

Sosiaalitoimi: www.pieksamaki.fi/kaupunki/sosiaali_terveys/

Aikuissosiaalityön sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajan puhelinaika

ma - pe klo 9 - 10 kaupungin vaihteesta puh. (015) 788 2111. Asiointi tapahtuu mieluiten puhelimitse tehtävällä ajanvarauksella asiakaspalveluaikana klo 10 -12.

Lastensuojelun asioita hoitaa avohuollon ja sijaishuollon työryhmissä yhteensä viisi sosiaalityöntekijää, joiden luona asiointi tapahtuu mieluiten puhelimitse tehtävällä ajanvarauksella.

Pieksämäen kaupungin lastensuojelun päivystys 0400 855 743

Työryhmissä asiakkaat jakautuvat sosiaalityöntekijöille lapsen sukunimen alkukirjaimen mukaan seuraavasti:

Avohuollon työryhmä

(vanhempiensa/vanhempansa luona asuvien lasten asiat)

A – K Sosiaalityöntekijä puh. (015) 788 2290 ja 044 088 2302

L – Q Sosiaalityöntekijä puh. (015) 788 3302 ja 044 388 3302

R – Ö Sosiaalityöntekijä puh. (015) 788 2309 ja 044 588 2309

Sijaishuollon työryhmä

(oman kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten asiat)

A – K Sosiaalityöntekijä puh. (015) 788 2306 ja 044 588 2306

L – Ö Sosiaalityöntekijä puh. (015) 788 2307 ja 044 588 2307

Lastensuojelussa työskentelee lisäksi viisi perhetyöntekijää, jotka toimivat tiiviissä yhteistyössä lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden kanssa.

Poliisi: www.poliisi.fi/etela-savo

Poliisin hälytysnumero = Hätänumero 112

Kun tarvitset poliisin kiireellistä apua, soita hätänumeroon 112.

Pieksämäen poliisi puh. 07 1875 0141

Kiireettömissä asioissa voi ottaa suoraan yhteyttä: ari-pekka.nikki@poliisi.fi

Nuorisotoimi: www.pieksamaki.fi/kaupunki/kulttuuri_vapaa_aika/nuoriso/

Nuorisosihteeri Seija Laitinen 044 088 2470

Nuorisotyöntekijä (nuorisotalotyön koordinaattori) Veli-Pekka Hämäläinen 044 588 3412

Nuorisotyöntekijä Pasi Romo 044 088 2473

Erityisnuorisotyöntekijä Mira Marski 044 588 3419

Erityisnuorisotyöntekijä (kouluyhteistyö) Ritva Rantola 044 088 2472

Projektityöntekijä (Nuorten osallisuus ja etsivän nuorisotyön -hanke) Pia Niilo-Rämä 044 588 3418

Pieksämäen seurakunta: www.evl.fi

Nuorisotyö:

Ilmo Häkkinen 050 306 7645

Leila Raatikainen 050 310 2618

Sari Virtanen 050 381 9641

Urpo Häkkinen 050 573 9129

Merja Suhonen 050 558 0206

Diakoniatyö: 044 737 2200

Aino Hurskainen 050 381 9637

Sari Sormunen 050 381 9636

Mikko Rynänen 050 381 9638

Taina Minkkinen 050 558 0203

Virpi Sarenius 040 561 3500

Elina Tuononen 050 558 0205

8 JATKOTOIMENPIDE-EHDOTUKSET

Ohjelman seurannan ja arvioinnin pohjaksi on ensiarvoisen tärkeää saada monipuolista tutkimustietoa nuorten päihdetilanteesta paikkakunnalla ja alueella. Stakesin kouluterveyskyselyillä on vuodesta 1996 joka toinen vuosi kerätty tietoa kunkin hetkisestä päihdetilanteesta ja saatu samalla myös tietoa pitkän aikavälin kehityksestä tällä seudulla. Muut tutkimukset täydentävät ja tukevat kokonais kuvan muodostamista nuorten päihdeilmioistä (poliisin tilastot, Diak:n selvitykset, muut laadulliset ja määrälliset selvitykset). On tärkeää, että jatkossa kunnan talousarvioon varataan määräraha kouluterveystutkimuksen paikallisten tulosten ottamista varten joka toinen vuosi.

Ohjelman seuranta, päivittämistä ja koordinoitua varten tarvitaan työryhmä käytännön seurantatyötä varten. Olemassa oleva Viisari -työryhmä toimii seurantaryhmänä. Ehkäisevä päihdeohjelma käydään seurantaryhmässä läpi vuosittain ja muutokset saatetaan sekä viranomaisten ja muiden toimijoiden tietoon. Ohjelmaa päivitettäessä ja tarkastettaessa on huolehdittava koko palveluketjun päivittämisestä (ongelman tunnistamisesta hoitoon ohjaukseen). Jos palvelurakenne ja tuotettavat palvelut muuttuvat, on muutoksiin pystyttävä reagoimaan välittömästi.

Viisari- työryhmä esittää, että johtavat viranhaltijat ja yksiköiden esimiehet huolehtivat ohjelman saattamisesta kaikkien nuorten parissa toimijoiden tietoon. Ohjelmasta tiedottamista tehostetaan mm. vanhempainyhdistysten ja koulujen kautta, ja ohjelma on luettavissa kaupungin internet-sivuilla (**kts.** www.pieksamaki.fi/kaupunki/kulttuuri_vapaa_aika/nuoriso/). Eri hallinnonalojen vastuulliset viranomaiset huolehtivat myös muutoin henkilöstönsä säännöllisestä täydennyskoulutuksesta päihdeasioissa. Kunnissa on huolehdittava, että nuorten päihde- ja vapaa-aikaa edistävä toiminta mahdollistetaan riittävillä henkilöstö- ja muilla resursseilla.

TYÖRYHMÄN JÄSENET

Eeva Turunen	Pieksämäen kaupunki / terveystoimi
Merja Norontaus	Pieksämäen kaupunki / terveystoimi
Päivi Hännikäinen	Pieksämäen kaupunki / koulutoimi
Anne Turpeinen	Pieksämäen kaupunki / koulutoimi
Minna Valkonen	Pieksämäen kaupunki / koulutoimi
Mira Marski	Pieksämäen kaupunki / nuorisotoimi
Ari-Pekka Nikki	Poliisi
Ilmo Häkkinen	Pieksämäen seurakunta
Marja Pulkkinen	Pieksämäen kaupunki / sosiaalitoimi
Pauli Lappi	Pieksämäen kaupunki / sosiaalitoimi

